

doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Oponentský posudek na habilitační práci

JUDr. Ondreje Laciaka, PhD.

Název habilitační práce: „Právo na obhajobu a jeho podoby v trestnom konaní“

Rozhodnutím děkana Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave jsem byl jmenován jedním z oponentů habilitační práce JUDr. Ondreje Laciaka, PhD. Habilitační práce má charakter vědecké monografie, která nese název „Právo na obhajobu a jeho podoby v trestnom konaní“. Po podrobném seznámení se s uvedenou prací předkládám následující oponentský posudek.

K tématu habilitační práce

Právo na obhajobu patří mezi tradiční a často diskutovaná témata na poli trestního práva. Zároveň však jde o problematiku věčně aktuální, neboť uplatňování tohoto zásadního práva jednotlivce se v nejednom případě logicky dostává do kolize se stejně legitimním zájmem státu a společnosti na účinném odhalování a prokazování trestné činnosti. Nalezení přijatelné rovnováhy mezi těmito zájmy představuje nemalý problém, a to jak v oblasti legislativní, tak i v oblasti aplikační.

Tomu odpovídá i značná rozdílnost názorů na jednotlivé prvky práva na obhajobu, tedy na jejich opodstatněnost, rozsah či způsob využívání. Jednotliví trestněprávní odborníci se v této oblasti pravidelně střetávají ať již na půdě vědeckých konferencí, v odborné literatuře, anebo přímo v aplikační praxi. Dokladem o významu a přetrvávající aktuálnosti daného tématu může být i judikatura a její vývoj, ať již se jedná o judikaturu obecných soudů, ústavních soudů či Evropského soudu pro lidská práva, která se velice často (a někdy i s proměnlivým výsledkem) zabývá právě proporcemi práva na obhajobu. V tomto směru lze proto zaměření monografie JUDr. Ondreje Laciaka, PhD. hodnotit pozitivně, neboť tato monografie představuje významný a přínosný počín v diskusi nad daným tématem.

Struktura habilitační práce

Autor svou práci rozdělil do šesti částí (nepočítaje v to úvod a závěr), které se dále vnitřně člení. První část práce představuje obecný a úvodní výklad, v jehož rámci autor vytyčuje základní dimenze a význam práva na obhajobu v trestním řízení. Na ni navazuje část druhá, v níž je vymezen právní rámec práva na obhajobu. Ve třetí části již autor přechází k podrobné

analýze jednotlivých prvků práva na obhajobu, a to ve vztahu k realizaci tohoto práva v předsoudním stadiu trestního řízení. Jde o část nejrozsáhlejší, což je logické právě vzhledem k tomu, že se v jejím rámci autor zabývá jednotlivými prvky práva na obhajobu, takže na tento výklad pak může navazovat v částech dalších.

V části čtvrté se tak autor zabývá realizací práva na obhajobu v řízení před soudem. Již na tomto místě lze předeslat, že v této části se již více projevuje analytický přístup. Podobné hodnocení pak lze přiřknout i části páté týkající se realizace práva na obhajobu ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Jde o důležitou a prakticky zaměřenou část, kterou je třeba v rámci celé monografie vyzdvihnout. Mám totiž za to, že v odborné literatuře nejednou bývá opomíjet (zdánlivě prostý) fakt, že omezení osobní svobody obviněného výrazně ztěžuje reálný výkon jeho práva na obhajobu. Považuji proto za správné, že autor této problematice věnoval speciální pozornost.

Část šestá je pak věnována právu na obhajobu obviněné právnické osoby, což lze nepochybně považovat za důležité a hlavně aktuální téma vzhledem k tomu, že k zavedení pravé trestní odpovědnosti došlo na Slovensku (ale i v České republice, resp. v dalších evropských státech) relativně nedávno, takže s řízením proti právnickým osobám (a tím pádem ani s realizací práva na obhajobu v rámci těchto trestních řízení) dosud logicky nejsou větší zkušenosti.

Uvedenou strukturu práce považuji za správnou a logickou. Již na tomto místě však lze podotknout, že vědecká monografie, resp. habilitační práce na dané téma by jistě snesla i větší rozsah, než pouhých 115 stran textu. Větší rozsah by totiž logicky umožnil věnovat se některým důležitým problémům v rámci daného tématu výrazně podrobněji.

Metodologie

Autor ve své práci využíval zejména analytické metody zpracování a zaměřil se na podrobný rozbor platné právní úpravy vztahující se k tématu práce. Neopomněl však vymezit teoretické základy práva na obhajobu a jeho jednotlivých částí. Nejvýraznějším prvkem habilitační práce je rozbor judikatury, zejména pak judikatury Ústavního soudu Slovenskej republiky a Evropského soudu pro lidská práva – v tomto směru práce nabízí zřejmě svůj největší přínos, jak o tom ještě bude řeč.

Kritickou připomínku lze uplatnit k tomu, že v práci nejsou patrné výraznější komparační prvky. Právní řady různých států zajišťují naplnění jednotlivých aspektů práva na obhajobu různým způsobem a minimálně v některých případech by bylo zajímavé zabývat se jejich srovnáním. To úzce souvisí s omezeným okruhem použité zahraniční literatury (viz dále). Je však třeba zároveň připustit, že tento nedostatek je do určité míry kompenzován právě již zmíněným důrazem na analýzu judikatury Evropského soudu pro lidská práva, která představuje v jistém smyslu nadnárodní pohled na právo na obhajobu.

Obsahová stránka

Z obsahového hlediska je třeba práci hodnotit zejména jako komplexní a důkladně zpracovanou. Autor si jako svůj cíl vytýčil provést analýzu aplikace a některých podob realizace

práva na obhajobu v trestním řízení, reflektující jak slovenskou právní úpravu, tak i právo Evropské unie, rozhodovací činnosti soudů i právní doktrínu. Na tomto místě je třeba konstatovat, že autor ke škodě věci v úvodu práce nevymezil ani výzkumné otázky, ani výzkumné hypotézy, od nichž by se pak odvíjelo řešení jednotlivých problémů. Na to pak navazuje částečně popisný charakter monografie.

Habilitační práce tak nenabízí příliš mnoho úvah *de lege ferenda*, což je ostatně patrné i ze závěru celé práce. Určitou výjimku v tomto směru praktické návrhy autora týkající faktické realizace práv obviněného, který je v průběhu trestního řízení omezován na osobní svobodě (shrnuto na s. 114-115 monografie).

Jedním dechem je však třeba dodat, že popis a rozbor jednotlivých aspektů práva na obhajobu, který je v habilitační práci obsažen, dosahuje velmi dobré kvality. V tomto směru jednoznačně v rámci celé práce vyčnívá – jak již bylo naznačeno – práce autora s judikaturou, zejména s judikaturou Ústavního soudu SR a Evropského soudu pro lidská práva. Autor v tomto směru bezpochyby projevil hluboké znalosti a velký přehled. Zejména díky tomuto prvku lze monografii hodnotit jako velmi přínosnou, neboť správná interpretace a aplikace jednotlivých složek práva na obhajobu je v současné době prakticky nemožná právě bez znalosti judikatury, zejména pak judikatury ESLP. Ostatně i sám autor v práci zcela opodstatněně kritizuje nižší znalosti této judikatury ze strany soudů a dalších orgánů činných v trestním řízení.

Jak již bylo řečeno, analýzu dané problematiky, kterou autor ve své práci nabízí, lze označit jako komplexní. Ocenit je třeba dle mého názoru i skutečnost, že se autor zabýval některými problémy, které nebývají vždy zahrnovány mezi aspekty práva na obhajobu, avšak ve skutečnosti s výkonem práva na obhajobu souvisí, resp. lze v tomto směru hovořit o právu na obhajobu v širším smyslu. Autor tak např. věnuje poměrně podrobnou pozornost zásadě *ne bis in idem* a jejímu dosahu a uplatnění v trestním řízení (s. 22 a násl. práce), anebo právu na zohlednění materiálního korektivu trestného činu u přečinů (s. 75 a násl. práce). Zařazení těchto částí nepochybně přispívá k ucelenému zpracování zvolené problematiky a autor v jejich rámci řeší důležité a praktické problémy.

Jak již bylo uvedeno, poměrně omezený rozsah práce se poněkud negativně projevuje v podrobnosti, s jakou jsou řešeny jednotlivé problémy. Autor tak principy a východiska jednotlivých aspektů práva na obhajobu podává sice komplexně, přehledně a výstižně, ale někdy opomíjí jednotlivé projevy těchto aspektů v rámci trestního řízení. Např. na s. 34-36 se autor zabývá zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*, tj. zákazem nucení k sebeobviňování, avšak v tomto omezeném rozsahu se již nedostává např. k tomu, jak se tato zásada projevuje při uplatnění jednotlivých procesních institutů, ať již jde např. o vydání věci důležité pro trestní řízení, o rekognici a další. Na s. 63-66 se zase zabývá právem obviněného na tlumočníka a překladatele, avšak neřeší např. otázku, do jaké míry se může obviněný tohoto práva vzdát (např. ve vztahu k doručení překladu rozhodnutí), resp. jaké to má procesní důsledky (k tomu srov. např. nálezy Ústavního soudu České republiky ve věci sp. zn. II. ÚS 3464/17).

Na druhou stranu, důkladnější a propracovanější analýzu lze zaznamenat v rámci čtvrté a páté části práce, které jsou věnovány realizaci práva na obhajobu v řízení před soudem a realizaci práva na obhajobu ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. V těchto částech autor řeší zajímavé problémy, např. ty, které souvisí s označením důkazů obviněným

na začátku řízení před soudem prvního stupně (s. 80-81) či s prohlášením obviněného o vině při hlavním líčení (s. 82-85). Uvedené úvahy autora hodnotím velice pozitivně.

Použité zdroje

Seznam použité literatury uvedený v závěru práce považuji za dostatečný. Jak již však bylo naznačeno, nedostatkem je velmi omezený okruh zahraniční literatury (myšleno literatury jiné, než slovenské nebo české). Právo na obhajobu je tématem, ve vztahu k němuž by zahraniční literatura mohla a měla být použita v širším měřítku.

Jak však již bylo uvedeno, vyzdvihnout je naopak třeba skutečnost, že autor ve značném rozsahu a správně pracoval se stávající judikaturou, primárně pak s judikaturou Ústavního soudu SR a s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

Formální náležitosti

Z hlediska formálních náležitostí práce nevykazuje žádné nedostatky a splňuje všechny formální požadavky kladené na vědeckou práci.

Otázky pro obhajobu habilitační práce

V rámci obhajoby habilitační práce by se uchazeč mohl vyjádřit k následujícím otázkám:

1. K jakým úkonům lze a k jakým úkonům nelze nutit podezřelého či obviněného v rámci rekognice.

2. Možná kolize s právem na obhajobu v případech, kdy se obviněný, který neovládá slovenský jazyk, vzdá práva na doručení rozhodnutí (např. trestního rozkazu) a současně se vzdá práva podat proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek.

ZÁVĚR

Je možné jednoznačně konstatovat, že habilitační práce JUDr. Ondreje Laciaka, PhD. „Právo na obhajobu a jeho podoby v trestnom konaní“ i přes některé výše uvedené nedostatky splňuje požadavky kladené na tento druh vědecké práce, a to jak po stránce formální, tak po stránce obsahové. Vzhledem k dosavadnímu působení uchazeče v pedagogické a vědecké oblasti

d o p o r u č u j i

v případě úspěšné obhajoby udělit uchazeči vědecko-pedagogickou hodnost docent ve vědním oboru 3-4-7 trestní právo.

V Olomouci 2. 9. 2019

doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.